2022

M.A.

2nd Semester Examination

SANSKRIT

PAPER—SAN-203

POETRY-I

Full Marks : 40

Time : 2 Hours

The figures in the margin indicate full marks.

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

सर्वे प्रश्नाः संस्कृतेनैव समाधेयाः। (देवनागर्या)

Group–A

1. यथेच्छं प्रश्नद्वयं समाधेयम् – 2×2

(a) 'नैषधचरितम्' – इति महाकाव्यस्य उत्सः कः ? प्रधानश्च रसः कः?

(b) नैषधचरिते प्रथमसर्गे प्रधानं छन्दः किमस्ति? अन्तिमश्लोकश्च केन छन्दसा विरचितः?

(c) नलस्य राज्ये अतिवृष्टिः आश्रयमप्राप्य कुत्र आश्रयं नीता?

2. यथेच्छं द्वयोः व्याख्या कार्या — 2×4

(a) रसैः कथा यस्य सुधावधीरिणी

नलः स भूजानिरभूद्गुणाद्भुतः।

सुवर्ण-दण्डैक-सितातपत्रित-

ज्वलत्प्रतापावलि-कीर्त्तिमण्डलः॥

(b) विभज्य मेरुर्न यदर्थिसात् कृतो

न सिन्धुरुत्सर्गजलव्ययैर्मरुः।

अमानि तत्तेन निजायशोयुगं

द्विफालबद्धाश्चिकुराः शिरःस्थितम्॥

(c) यथोह्यमानः खलु भोगभोजिना

प्रसह्य वैरोचनिजस्य पत्तनम्।

विदर्भजाया मदनस्तथा मनो

नलावरुद्धं वयसैव वेशितः॥

3. एक प्रश्नः समाधेयः — 1×8

(a) राज्ञः नलस्य चरित्रं नैषधचरितस्य प्रथमसर्गमनुसृत्य आलोच्यताम्।

(b) नैषधचरितस्य प्रथमसर्गमनुसृत्य हंसस्य विलापो विशदं वर्ण्यताम्।

Group–B

4. यथेच्छं प्रश्नद्वयं समाधेयम् — 2×2

(a) मङ्गलाचरणं कतिविधम्? कानि च तानि? मेघदूते कविना कीदृशं मङ्गलाचरणं कृतम्?

(b) 'रामगिर्याश्रमेषु' इति पदे बहुवचनस्य प्रयोगः कथं संगच्छते?

(c) 'मेघदूतम्' इति खण्डकाव्ये कैलासपर्यन्तं मेघस्य सहयात्रिणः के सन्ति?

5. यथेच्छं द्वयोः व्याख्या कार्या — 2×4

(a) धूमज्योतिःसलिलमरुतां सन्निपातः क्व मेघः
सन्देशार्थाः क्व पटुकरणैः प्रणिभिः प्रापणीयाः।
इत्यौत्सुक्यादपरिगणयन् गुह्यकस्तं ययाचे
कामार्त्ता हि प्रकृतिकृपणाश्चेतनाचेतनेषु॥

(b) वक्रः पन्था यदपि भवतः प्रस्थितस्योत्तराशां
सौधोत्सङ्गप्रणयविमुखो मा स्म भूरुज्जयिन्याः।
विद्युद्दामस्फुरणचकितैस्तत्र पौराङ्गनानां
लोलापाङ्गैर्यदि न रमसे लोचनैर्वञ्चितोऽसि॥

(c) आनन्दोत्थं नयनसलिलं यत्र नान्यैर्निमित्तै-
र्नान्यस्तापः कुसुमशरजादिष्टसंयोगसाध्यात्।
नाप्यन्यस्मात् प्रणकलहाद्विप्रयोगोपपत्ति-
र्वित्तेशानां न च खलु वयो यौवनादन्यदस्ति॥

6. एक प्रश्नः समाधेयः — 1×8

(a) 'मार्गं तावच्छृणु' — केन कं प्रति उक्तिरेषा कृता? मेघदूतदिशा तत्रोक्तस्य मार्गस्य विवरणं प्रस्तूयताम्।

(b) 'यत्रोन्मत्तभ्रमरमुखराः पादपा नित्यपुष्पाः' — इत्यनेन सम्बन्धः नगरविशेषः कः ? मेघदूतमनुसृत्य तस्याः नगर्याः सौन्दर्यम् उपवर्ण्यताम्।